

Г. І. Каляєв

Магматичні гірські породи

МАГМАТИЧНІ ГІРСЬКІ ПОРОДИ – породи, що утворилися в результаті охолодження та затвердіння магми у земній корі або на поверхні [Землі](#). Інша назва – вивержені гірські породи (див. [Гірські породи](#), [Магматичні гірські породи](#)). За глибиною утворення магматичні гірські породи поділяють на:

- інтрузивні гірські породи (глибинні);
- ефузивні гірські породи (виливні).

Найхарактерніші інтрузивні породи: граніт, діорит, габро та перидотит; їхні ефузивні аналоги: ліпарит, андезит, базальт, пікрит. Магматичні гірські породи розрізняють також за вмістом [кремнезему](#) (кислі, середні, основні та ультраосновні), лугів і за мінералогічним складом. Разом з метаморфічними гірськими породами магматичні гірські породи [архейської ери](#) й [протерозойської ери](#) беруть участь у будові кристалічного фундаменту території України.

У межах Українського щита граніти всіх видів утворюють масиви; габро, габро-норити та лабрадорити залягають разом з гранітами або у вигляді дайок та міжпластових тіл. Інтрузивні та ефузивні утворення фанерозойського віку залягають в осадових товщах на різних глибинах і виходять на поверхню. У Донецькій складчастій споруді серед девонських відкладів містяться комплекс пікрит-базальтів і кварцових порфірів у зоні зчленування з Приазовським блоком і штокоподібні інтрузії піроксенітів і габро. На [Кримському півострові](#) магматичні гірські породи поширені від мису Фіолент до мису Кіік-Атлама. Габро-діабази, діорит-порфірити, гранодіорит-порфірити складають гори-лаколіти [Аюдаг](#), Урага, Чамни-Вурун. Менші за розміром тіла магматичних гірських порід відомі в долині Сууксу, на масиві Карадаг, на вододілах Салгиру, Альми, Бадрака.

В [Українських Карпатах](#) виявлено пласти та штоки метаморфізованих порфіритів і ортоамфіболітів серед палеозойських порід Чивчинського і Рахівського масивів. Великі площі займають неогенові покриви андезито-базальтів та інших ефузивних порід, які у Вулканічному хребті досягають потужності 700 м. Майже всі відміни магматичних гірських порід використовують як будівельні матеріали. Головні родовища пов'язані з Українським щитом, де їх розробляють кар'єрним способом (лабрадорити – у Житомирській, габро – у

Рівненській, граніти – у Житомирській, Кіровоградській, Запорізькій і Вінницькій областях).

Бібліографічний опис:

Магматичні гірські породи / Г. І. Каляєв // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-60229>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).